

Kennisagenda KOPP/KOV

De Kennisagenda KOPP/KOV is ontwikkeld in samenwerking met experts uit het veld. Voor het opstellen van de kennisagenda is gebruikgemaakt van een Delphistudie¹. Met deze onderzoeksmethode zijn we tot een kennisagenda gekomen die breed gedragen wordt door onderzoekers, praktijkprofessionals, beleidsmedewerkers en KOPP/KOV zelf. De kennisagenda bestaat uit 19 onderzoeksvragen verdeeld over vier thema's.

De thema's en onderzoeksvragen geven richting waar KOPP/KOV-onderzoek zich in de aankomende jaren op zou moeten richten. De kennisagenda kan ook worden gebruikt om het thema KOPP/KOV aan te jagen en om de samenwerking tussen verschillende partijen te versterken.

Het Trimbos-instituut zal de uitvoering van de kennisagenda ondersteunen en kijkt graag samen met andere onderzoekers op welke manier hierin kan worden samengewerkt. Daarnaast geeft de kennisagenda richting aan de jaarlijkse activiteiten die vanuit het Trimbos-instituut worden uitgevoerd.

De vier thema's staan op volgorde van meeste naar minste prioriteit.

1 Definitie, aard en omvang

2 Inhoud van preventie en zorg

3 Organisatie van preventie en zorg

4 Kwaliteit van preventie en zorg

Samenvatting Kennisagenda KOPP/KOV

¹ Meer informatie over de Delphistudie en de uitvoering van dit onderzoek is te vinden in het achtergronddocument Delphistudie KOPP/KOV. Deze uitgave is te downloaden via www.trimbos.nl/webwinkel met artikelnummer AF2098.

Definitie, aard en omvang

Dit thema omvat onderzoeksvragen die zich richten op de definitie van de KOPP/KOV groep, wat de aard is van de problematiek die speelt in KOPP/KOV gezinnen en de omvang van deze groep.

Binnen het eerste thema behoren onderstaande onderzoeksvragen en subvragen.

De onderzoeksvragen staan op volgorde van meeste naar minste prioriteit.

1 Welke KOPP/KOV zijn gebaat bij preventieve ondersteuning en/of voorlichting?

- a. Welke KOPP/KOV hebben baat bij welke vorm van preventieve ondersteuning en/of voorlichting?

Toelichting: Onder preventieve ondersteuning en/of voorlichting verstaan we hulp voor KOPP/KOV die op dit moment zelf nog geen tot weinig psychische- of emotionele problemen hebben om te voorkomen dat zij zelf later psychische problemen ontwikkelen. Voorbeelden hiervan zijn de KOPP-groepen, één-op-één begeleiding van een preventiewerker, voorlichting, lotgenotencontact en de ouder-baby-interventie.

In het onderzoeksveld is momenteel een discussie gaande of het verantwoord is om alle KOPP/KOV te verwijzen naar preventieve ondersteuning, omdat er niet bekend is of het voor sommigen juist een negatief effect kan hebben. Het is daarom de vraag of KOPP/KOV baat hebben bij preventieve ondersteuning en/of voorlichting. Mogelijk zijn er criteria op te stellen waardoor we weten welke KOPP/KOV het meeste baat hebben bij welke preventieve hulp. En het is belangrijk om dan na te denken welke praktische implicaties dit heeft.

2 Hoe definiëren we de doelgroep KOPP/KOV?

- a. Gaat het om alle kinderen met een ouder/ouders met een psychische stoornis/verslaving ongeacht de ernst of duur daarvan?
- b. Gaat het alleen om kinderen van ouder(s) met érnstige en/of langdurige stoornissen? En welke stoornissen zijn dat dan?

Toelichting: Het is belangrijk dat er duidelijkheid is welke kinderen vallen onder de noemer KOPP/KOV. Op deze manier kan er geen verwarring ontstaan over welke groep we het precies hebben. Dit is belangrijk voor vroegsignalering.

3 Welke andere problemen zijn gerelateerd aan psychische en/of verslavingsproblemen van de ouder in een gezin?

- a. In welke mate spelen deze problemen een rol?

Toelichting: Uit de praktijk horen we dat er, naast psychische en verslavingsproblemen, soms meerdere problemen spelen in KOPP/KOV-gezinnen zoals huiselijk geweld, schulden of armoede. Binnen de onderzoeksvraag moet er zowel aandacht zijn voor maatschappelijke- en omgevingsfactoren als individuele factoren.

4 Hoe groot is de gehele KOPP/KOV doelgroep binnen Nederland?

- Hoe groot is de gehele KOPP/KOV doelgroep waarvan ouders in behandeling zijn (geweest)?
- Hoe ziet de verdeling per ziektebeeld van de ouder(s) eruit in de gehele KOPP/KOV doelgroep?

Toelichting: De cijfers over de omvang waar we nu vanuit gaan zijn cijfers uit 2009² die een landelijk representatief beeld geven van de hoeveelheid KOPP/KOV in Nederland door gegevens te verkrijgen over de prevalentie van psychische en/of verslavingsstoornissen (die voldoen aan de criteria van de DSM-IV) bij ouders. Echter heeft niet iedere KOPP/KOV een ouder die met hun klachten voldoen aan de criteria van de DSM. Er zijn ook ouders waar klachten spelen, niet ernstig genoeg zijn om aan de DSM criteria te voldoen, maar wel een ingrijpend effect hebben op het gezin. De omvang van de gehele groep is daarom mogelijk groter.

Het is belangrijk om inzicht in de omvang van deze groep te krijgen, omdat het helpt bij het aansturen van de benodigde middelen (personeel en financieel) en bij het begrijpen van en anticiperen op zorg- en preventie inspanningen.

² De Graaf, R., ten Have, M., & van Dorsselaer, S. (2010). De psychische gezondheid van de Nederlandse bevolking. NEMESIS-2: Opzet en eerste resultaten (Vol. 90). Utrecht: Trimbos-instituut.

Inhoud van preventie en zorg

Dit thema omvat onderzoeksvragen die zich richten op methodieken voor signalering van KOPP/KOV, de werkzame elementen van interventies en de effectiviteit van de interventies voor deze groep.

Binnen het tweede thema behoren onderstaande onderzoeksvragen en subvragen.

De onderzoeksvragen staan op volgorde van meeste naar minste prioriteit.

1 Hoe kunnen we de doelgroep het beste bereiken?

Toelichting: Veel KOPP/KOV denken dat zij de enige zijn met een dergelijke thuissituatie. Het voorlichtingsmateriaal wat er al bestaat bereikt hen (bijna) niet. Daarnaast blijkt in de praktijk dat het lastig is om bestaande hulp en ondersteuning onder de aandacht te krijgen van KOPP/KOV. Het is bijvoorbeeld vaak lastig om de face-to-face groepen vol te krijgen.

2 Wat werkt bevorderend om in de volwassen GGZ of verslavingszorg ouderschap systemisch te bespreken en op te volgen?

- Wat zijn effectieve methoden om in de volwassen GGZ of verslavingszorg ouderschap systemisch te bespreken en op te volgen?

Toelichting: De volwassen GGZ en verslavingszorg zijn een van de belangrijkste plekken om KOPP/KOV te signaleren. Een manier hiervoor zou zijn om ouderschap systematisch te bespreken en op te volgen in de volwassenzorg.

3 Aan welke vormen van ondersteuning en preventie hebben KOPP/KOV en ouders het meeste behoefte?

Toelichting: Er is op dit moment al verschillend aanbod voor KOPP/KOV en ouders. Om dit aanbod zoveel mogelijk te laten aansluiten bij de doelgroep is het belangrijk om te achterhalen waar zij zelf het meest behoefte aan hebben.

4 Welke factoren hebben invloed op het welzijn van KOPP/KOV?

- Welke factoren hebben een positieve invloed op het welzijn van KOPP/KOV?
- Welke factoren hebben een negatieve invloed op het welzijn van KOPP/KOV?

Toelichting: Het versterken van beschermende factoren en het verminderen van risicofactoren zijn de aandachtspunten bij de preventie van problemen, waaronder psychische en verslavingsproblematiek bij KOPP/KOV. Begrijpen wat deze risico- en beschermende factoren zijn voor KOPP/KOV is belangrijk als input voor preventieve interventies en strategieën.

5 Welke KOPP/KOV interventies zijn effectief?

- a. Wat zijn de werkzame elementen van de interventies?
- b. Voor welke KOPP/KOV zijn interventies effectief?

Toelichting: Het is belangrijk om te weten welke preventieve interventies effectief zijn om psychische- of verslavingsproblemen te voorkomen bij KOPP/KOV op latere leeftijd. Dan kan de juiste hulp voor KOPP/KOV ingezet worden.³

6 Wat zijn geschikte screeningsinstrumenten voor KOPP/KOV?

- a. In welke settings zijn welke screeningsinstrumenten geschikt?

Toelichting: Het is voor veel professionals lastig om KOPP/KOV te signaleren. Na het signaleren moet er bepaald worden wat er speelt in hun thuis situatie en wat dan de juiste vervolgstappen zijn. Een screeningsinstrument kan daarin helpend zijn.

7 Aan welke vorm van ondersteuning hebben volwassen KOPP/KOV behoefte?

- a. Hoe ziet een geschikte interventie voor volwassen KOPP/KOV eruit?

Toelichting: Er is behoefte aan geschikte interventies voor verschillende leeftijdsgroepen en leeftijdsfasen. Op dit moment wordt de preventie en zorg voor KOPP/KOV vaak gericht op het kind (0 - 18 jaar oud). Er is nog weinig aanbod voor KOPP/KOV die inmiddels volwassen zijn.

8 In welke mate zijn preventieve interventies voor KOPP/KOV geschikt voor andere doelgroepen?

Toelichting: Bij het Trimbos-instituut krijgen we met regelmaat de vraag of we interventies kunnen ontwikkelen voor bijvoorbeeld kinderen van gescheiden ouders, met een licht verstandelijke beperking of breder, met spanning en stress thuis. Daarin moet een afweging worden gemaakt of bestaande interventies kunnen worden overgenomen, en op welke vlakken ze aangepast moeten worden.

³ In de Delphistudie KOPP/KOV zijn ook nog twee aanvullende vragen gesteld bij deze onderzoeksvraag. Deze vragen gaan over de prioritering voor het onderzoeken van het type interventie en de prioritering van de verschillende leeftijdsgroepen voor het onderzoeken van de effectiviteit van interventies. Deze resultaten zijn terug te vinden in het achtergronddocument voor de Delphistudie KOPP/KOV.

Organisatie van preventie en zorg

Dit thema omvat onderzoeksvragen die zich richten op de organisatie van ondersteuning voor KOPP/KOV in het sociaal domein en de publieke gezondheidszorg, de samenwerking tussen verschillende betrokken organisaties en de rolverdeling tussen deze organisaties. Ook wordt er ingegaan op het betrekken van informele naasten bij de preventie, zorg en ondersteuning van KOPP/KOV.

Binnen het derde thema behoren onderstaande onderzoeksvragen en subvragen.

De onderzoeksvragen staan op volgorde van meeste naar minste prioriteit.

1 Hoe ziet de ideale samenwerking tussen belangrijke actoren rondom preventieve zorg voor KOPP/KOV eruit?

- Wat zijn de belangrijke actoren (organisaties) rondom preventieve zorg voor KOPP/KOV?
- Hoe kunnen de belangrijkste actoren rondom preventieve zorg voor KOPP/KOV goed samenwerken en afstemmen?

Toelichting: Het is belangrijk om de ideale samenwerking te verkennen zodat er kan worden ingezet op verandering om de preventieve zorg voor KOPP/KOV te verbeteren.

2 Hoe kan er samengewerkt worden tussen verschillende domeinen en disciplines?

- Welke rol heeft het onderwijs in het signaleren en ondersteunen van KOPP/KOV?
- Welke rol heeft de geboortezorg in het signaleren en ondersteunen van KOPP/KOV?
- Welke rol heeft de jeugdgezondheidszorg in het signaleren en ondersteunen van KOPP/KOV?

Toelichting: Sectoren die niet direct ggz- of verslavingszorg gebonden zijn kunnen een belangrijke rol hebben in het signaleren en ondersteunen van KOPP/KOV.

3 Hoe kan de ondersteuning van KOPP/KOV op een effectieve manier worden georganiseerd op lokaal niveau (binnen een gemeente of regio)?

- Wat zijn randvoorwaarden voor een gemeente/regio om KOPP/KOV aanpak te implementeren?
- Hoe kan vanuit de gemeente/regio de regiefunctie ingevuld worden op KOPP/KOV gebied?
- En hoe kan (vanuit die rol) de samenwerking met de volwassen zorg bevorderen/op gang gebracht worden?

Toelichting: De gemeente heeft sinds de invoering van de Jeugdwet in 2015 de verantwoordelijkheid voor de gezondheid van de jeugd. Zij zijn aan zet om de ondersteuning van KOPP/KOV te organiseren.

4 Hoe betrek je informele naasten bij de preventie, zorg en ondersteuning van KOPP/KOV en hun ouders?

- a. Wat kunnen informele naasten betekenen voor KOPP/KOV en hun ouders?
- b. Wat hebben deze naasten zelf nodig aan tips, tools en ondersteuning?

Toelichting: Uit onderzoek blijkt dat veel KOPP/KOV steun hebben ervaren van informele naasten. Het is daarom belangrijk om uit te zoeken hoe het informele netwerk betrokken kan worden. Met informele naasten bedoelen we familie, vrienden, wijkbewoners en buurtgenoten.

5 Welke rol heeft de publieke gezondheidszorg en het sociale domein in het (vroeg)signaleren en ondersteunen van KOPP/KOV?

- a. Hoe ziet een passende aanpak voor (vroeg)signalering en ondersteuning van KOPP/KOV in de publieke gezondheidszorg eruit?
- b. Hoe ziet een passende aanpak voor (vroeg)signalering en ondersteuning van KOPP/KOV in het sociale domein eruit?
- c. Op welke manier kan de publieke gezondheidszorg gefaciliteerd worden om de rol van (vroeg)signaleren en ondersteuning van KOPP/KOV op zich te nemen?
- d. Op welke manier kan het sociale domein gefaciliteerd worden om de rol van (vroeg)signaleren en ondersteuning van KOPP/KOV op zich te nemen?

Toelichting: Het is belangrijk om te weten welke en hoe andere domeinen, naast de specialistische zorg, een rol spelen in de zorg en preventie van KOPP/KOV.

Kwaliteit van preventie en zorg

Dit thema omvat onderzoeksvragen die zich richten op de deskundigheid van professionals en het integreren van het thema KOPP/KOV binnen de opleiding van zorgprofessionals.

Binnen het vierde thema behoren onderstaande onderzoeksvragen en subvragen.

De onderzoeksvragen staan op volgorde van meeste naar minste prioriteit.

1 In hoeverre zijn professionals in staat adequaat te handelen op het gebied van signaleren, bespreken en uitvoeren van preventieve interventies voor KOPP/KOV?

- Hoe kan er worden gewaarborgd dat professionals adequaat KOPP/KOV kunnen signaleren?
- Hoe kan er worden gewaarborgd dat professionals adequaat KOPP/KOV-problematiek bespreken?
- Hoe kan er worden gewaarborgd dat professionals adequaat preventieve interventies voor KOPP/KOV kunnen uitvoeren?
- Hoe kan er worden gewaarborgd dat professionals, indien nodig, kunnen doorverwijzen naar gespecialiseerde hulp?

Toelichting: KOPP/KOV-problematiek is nog niet bekend bij alle professionals. Met deze onderzoeksvraag hopen we inzicht te krijgen in wat er nodig is om professionals te ondersteunen in het signaleren, bespreken en uitvoeren van preventieve interventies voor KOPP/KOV.

2 Hoe kan het thema preventie, zorg en ondersteuning van KOPP/KOV worden opgenomen in het basiscurriculum van de opleidingen voor professionals?

- Hoe kan preventie, zorg en ondersteuning van KOPP/KOV geborgd worden in het basiscurriculum van de opleidingen voor professionals?

Toelichting: Op dit moment worden veel professionals pas geschoold in KOPP/KOV problematiek in nascholingen. Het zou mooi zijn als KOPP/KOV-problematiek standaard een plek heeft binnen het basiscurriculum.

Samenvatting Kennisagenda KOPP/KOV

	Meeste prioriteit			Minste prioriteit
Meeste prioriteit	Definitie, aard en omvang	Inhoud van preventie en zorg	Organisatie van preventie en zorg	Kwaliteit van preventie en zorg
	<ol style="list-style-type: none"> Welke KOPP/KOV zijn gebaat bij preventieve ondersteuning en/of voorlichting? 	<ol style="list-style-type: none"> Hoe kunnen we de doelgroep het beste bereiken? 	<ol style="list-style-type: none"> Hoe ziet de ideale samenwerking tussen belangrijke actoren rondom preventieve zorg voor KOPP/KOV eruit? 	<ol style="list-style-type: none"> In hoeverre zijn professionals in staat adequaat te handelen op het gebied van signaleren, bespreken en uitvoeren van preventieve interventies voor KOPP/KOV?
	<ol style="list-style-type: none"> Hoe definiëren we de doelgroep KOPP/KOV? 	<ol style="list-style-type: none"> Wat werkt bevorderend om in de volwassen GGZ of verslavingszorg ouderschap systemisch te bespreken en op te volgen? 	<ol style="list-style-type: none"> Hoe kan er samengewerkt worden tussen verschillende domeinen en disciplines? 	<ol style="list-style-type: none"> Hoe kan het thema preventie, zorg en ondersteuning van KOPP/KOV worden opgenomen in het basiscurriculum van de opleidingen voor professionals?
	<ol style="list-style-type: none"> Welke andere problemen zijn gerelateerd aan psychische en/of verslavingsproblemen van de ouder in een gezin? 	<ol style="list-style-type: none"> Aan welke vormen van ondersteuning en preventie hebben KOPP/KOV en ouders het meeste behoefte? 	<ol style="list-style-type: none"> Hoe kan de ondersteuning van KOPP/KOV op een effectieve manier worden georganiseerd op lokaal niveau (binnen een gemeente of regio)? 	
	<ol style="list-style-type: none"> Hoe groot is de gehele KOPP/KOV doelgroep binnen Nederland? 	<ol style="list-style-type: none"> Welke factoren hebben invloed op het welzijn van KOPP/KOV? 	<ol style="list-style-type: none"> Hoe betrek je informele naasten bij de preventie, zorg en ondersteuning van KOPP/KOV en hun ouders? 	
		<ol style="list-style-type: none"> Welke KOPP/KOV interventies zijn effectief? 	<ol style="list-style-type: none"> Welke rol heeft de publieke gezondheidszorg en het sociale domein in het (vroeg)signaleren en ondersteunen van KOPP/KOV? 	
		<ol style="list-style-type: none"> Wat zijn geschikte screeningsinstrumenten voor KOPP/KOV? 		
		<ol style="list-style-type: none"> Aan welke vorm van ondersteuning hebben volwassen KOPP/KOV behoefte? 		
Minste prioriteit		<ol style="list-style-type: none"> In welke mate zijn preventieve interventies voor KOPP/KOV geschikt voor andere doelgroepen? 		

In het achtergronddocument Delphistudie KOPP/KOV is te lezen hoe deze kennisagenda tot stand is gekomen. Deze uitgave is te downloaden via www.trimbos.nl/webwinkel met artikelnummer AF2098.